

אחת הרפתות הטובות בארץ

„נפלת“ לרפת ב־1942, אחרי 5 שנות עבודה במחצבה. היה זה בזמן אחד המשברים ברפת. שהיתה כמעט מפורקת מפאת חוסר עובדים ונעשו מדי פעם גיוסי הצלה כדי לקיים איכשהו את הענף הזה. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, כאשר יגור התחילה עקב הגיוסים השונים ל„התקפל“ כלפי פנים, היתה אז המחצבה מקור שאיבה לכל ענפי החקלאות. למען האמת, התנגדתי קשה לכניסתי לענף זה, הואיל ורחוק הייתי בכלל מחקלאות, אך לא היתה לי ברירה וקיבלתי את הדין.

הרפת היתה כבר אז יחידה משקית גדולה של 3 רפתות: רפת א', רפת ב' ורפת ג', שמנו 170 חולבות והיתה גם רפת המלטה. המבנים היו מביטון והבנייה היתה טובה וחזקה. ליד כל רפת הדביקו איזה סכונת מטלאים שונים בשביל ה„דור הצעיר“. עגלים או לא גידלו. קטוביץ ז"ל היה כבר אז „איש הסידורים“. הוא ראה הכול והכיר הכול וידע לכוון את הצעירים. הוא היה אחד מיחידים סגולה, אפילו בהיקף ארצי, בידיעת ענף הרפת. היחס שלו לבעל־חיים ובעיקר לפרה היה אצלו בדם. הוא לא הירבה לדבר, אך מדי פעם, בשיחת אגב, או בישיבה בחדרו, סיפר על חייו בכפר ועבודתו אצל איכרים עוד מגיל צעיר ביותר וכיצד ינק שם את האהבה לבעלי החיים. מי שעבד במחיצתו לא יכול היה שלא לכבדו. הוא הדביק כל אחד שעבד איתו ביחס חם לבעלי חיים ולעבודה. אישיותו השפיעה על כל אשר סביבו.

למדתי לחלוב ברפת א', פרט לחליבה היה צורך לחלק ירק ותערובת, לנקות את הרפת ועוד עבודות שנמשכו שעות רבות. הכנת התערובת גם כן נעשתה ע"י הרפתנים, הואיל ואז עוד לא היה מחסן תערובות. העבודה הזאת נעשתה אז בידיים ודרשה כוחות רבים. אחרי תקופה מסויימת ראינו שכך אי אפשר להמשיך, האנשים ממש כשלו מעייפות. אפילו לאנשים צעירים כמוני — יום העבודה, שנמשך משעה 3 לפנות בוקר עד 6 לפנות ערב, עם הפסקה קטנה, היה מאמץ גדול מדי.

התחלנו לחפש דרך איך להקל על העובדים ברפת. יצאנו לסיור בעמק כדי לראות אם יש התפתחות בשיטות העבודה. חזרנו ואיתנו רעיון להקלה מסויימת, והוא: הכול באים בשעה 3 לפנות בוקר, מאביסים את הפרות ומוציאים את הזבל — עד שעה 6.30 בערך, לאחר מכן הולכים לאכול. אחרי האוכל חוזר אחד לפי התור ו־3 חברים הולכים להפסקה וחוזרים ב־9.30. סידור זה חזר כל ארבעה ימים. האיש החוזר מרפד בקש, מכניס את הפרות מן החצר, מכין לחליבה וכשהוא מתפנה מתחיל גם לחלוב. כל היתר שבאים כאמור ב־9.30 מתחילים תיכף בחליבה והאיש שעסק בסידורים הולך להפסקה. אחרי סיום החליבה הולכים וחוזרים כרגיל בשעה 3 לחליבת ערב. היינו אחראים גם על קירור החלב בתנאים פרימיטיביים ביותר. פעמים רבות בקייץ היינו באים לפנות בוקר ומוציאים את החלב שהוא נחמץ. אחרי הקמת המחלבה התחלנו בקירור עמוק והבעייה נפתרה.

אחר שנים — בשנת 1944 — הובאו לארץ 3 מכונות־חליבה, מהן קיבלנו אחת. סידרנו אז את החליבה במכונת־חליבה ניידת, ברפת־ג'. היה זה הישג רב. עבדו בה שני אנשים במקום חמישה. המכונה הזו החזיקה מעמד בערך שנתיים. אחר כך התחיל גל של דלקות וכמעט חצי העדר הלך לאיבוד. לא היכרנו את המכונה ולא ידענו איך לטפל בה. בסופו של דבר זרקנו לגרוטאות וחזרנו לחליבת ידיים. עברנו לעבודת משמרות, בפעם הראשונה שתי חליבות לכל רפתן במקום לחלוב שלוש פעמים.

מצב העובדים שוב החמיר והרצון לעבוד ברפת הלך ופחת. כמה חברים יצאו מהעבודה בענף וחדשים לא רצו להיכנס. הצוות הלך והתפרק ואז בפעם הראשונה (1949) הוכנסה עבודה שכירה לרפת. התחילה ירידה תלולה מבחינת ההישגים והטיב. הבנים, כידוע הצילו אז את המצב.

עוד ב־1942 היו לנו כמה פרים וגם פה נזכיר את טביעת עינו החדה של קטוביץ, על שהשיג אותם. בחלקם היו ראשוני הפרים מהולנד ונציין את "בורג", פר הולנדי, שהניח את היסוד הגנטי לעדר שלנו. הוא הצטיין נוסף להעברת תכונה תורשתית של ריבוי חלב לצאצאיו, גם בתכונה תורשתית של ריבוי שומן.

יש אצלנו תעודות של אלופות — כלומר, פרות שהגיעו בימים ההם לחליבה של לפחות 10 תקופות והניבו 50 אלף ליטר. 70% מאלופות אלו הן בנות הפר "בורג", "לילה", "אסתר", "זאבה", "זקופה" ועוד — אלה הפרות הראשונות שהניחו את היסוד לרפת שלנו, והודות להן הגענו להישגים שיש לנו עכשיו. 80—100 פרות שייכות למשפחה של "לילה", והיא אחת המשפחות המצויינות ברפת שלנו. אנחנו שומרים, אגב, שכל השמות של בנות משפחה אחת יתחילו באותה אות (במקרה זה ל'). יש עוד כמה משפחות משובחות, שטופחו ע"י קטוביץ, והן הבסיס של העדר. הצלחה נוספת היתה לנו עם הפר "צור", ממוצא הולנדי, יליד הארץ. הוא הקפיץ את תנובת החלב מעלה מעלה. כ־500 ליטר לפרה. כשקמו מכוני ההזרעה המלאכותית נמסר הפר הזה לאגודה.

ב־1945 הוקמה רפת ד', המבכירות של הפרים המשובחים האלה התחילו להעלות את התנובה ועברנו אז בסיכומים את ה־4300 ליטר לפרה וזה נחשב בימים ההם להישג רציני בקנה מידה ארצי.

בסוף 1945 תקפה את הרפת מחלה. זה התחיל מהפרות הטובות ביותר ברפת ד'. ניסינו לבודד את הנגועות, אבל התנאים היו קשים במיוחד. מחלה זו פשטה בכל הרפת, עשתה שמות בעדר והרסה את כל מה שהישגנו בעמל קשה במשך 15—20 שנה.

צריך היה להתחיל הכל מחדש. היה ברור לכול שצריך לחול מפנה רציני ואי־אפשר להמשיך במבנים הקיימים ובצוות המדולדל. הוחלט לבנות את מכון החליבה וסככות סמוך לו, עם תנאים נאותים לעובדים ולפרות. ב־1947 הוחלט גם על בניית רפת גידול, כדי לאפשר תנאים טובים להתפתחות העגלות. מכל קצווי הארץ באו לראות את המבנים הללו, שהיו אז בגדר חידוש ברפת.

בתקופת המכון אפשר להצביע על הישגים גדולים מאוד. עכשיו, אחרי עשר שנים, הרפת שלנו נחשבת לאחת הרפתות הטובות ביותר בארץ.

אלתר קריב
(מתוך ספר יגור)

